ప్రచురణార్థమైన

భారతదేశ సర్వోన్నత న్యాయస్థానము

సివిల్ అప్పీలు అధికార పరిధి

సివిల్ అప్పీల్ నం. 3504-3505/ 2010

మెస్సర్స్ గ్యాస్ అథారిటీ ఆఫ్ ఇండియా లిమిటెడ్ ...అప్పీలుదారు

వర్సెస్

మెస్సర్స్ ఇండియన్ పెట్రోకెమికల్స్ కార్పొరేషన్
లిమిటెడ్ మరియు ఇతరులు ...ప్రతివాదులు

తీర్పు

సంజయ్ కిషన్ కౌల్, న్యాయమూర్తి.

1. మెస్సర్స్ గ్యాస్ అథారిటీ ఆఫ్ ఇండియా లిమిటెడ్ (సంక్షిప్తంగా 'జిఎఐఎల్'), ఇక్కడ అప్పీలుదారు, 16.08.1984 న స్థాపించబడిన భారత ప్రభుత్వ సంస్థ , ఇది ప్రాథమికంగా సహజ లేదా అనుబంధిత వాయువు వినియోగం కోసం సేవలను అందించే కార్యాచరణలో నిమగ్నమై ఉంది. ఇండియన్ పెట్రోకెమికల్స్ కార్పొరేషన్ లిమిటెడ్ (సంక్షిప్తంగా 'ఐపిసిఎల్'), ఇక్కడ ప్రతివాది నం.1, గతంలో ప్రభుత్వరంగ సంస్థ , పెట్రోకెమికల్స్ తయారీలో నిమగ్నమై ఉంది. జూన్ 2002 నుండి ఇది ప్రభుత్వరంగ సంస్థగా నిలిచిపోయింది , ప్రభుత్వ పెట్టుబడుల ఉపసంహరణ విధానానికి అనుగుణంగా దాని వాటాలో 26% రిలయన్స్‌కి విక్రయించబడింది. ప్రతివాది నం. 2 ఐపిసిఎల్ యొక్క వాటాదారు మరియు ప్రతివాది నం. 3 యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా.

నేపథ్యం (బ్యాగ్రౌండ్)

2. 01.01.1999 న, భారత ప్రభుత్వ పెట్రోలియం మరియు సహజవాయువు మంత్రిత్వ శాఖ (ఇకపై 'ఎం ఒ పి ఎన్ జి'గా సూచిస్తారు), సహజ వాయువుకు కేటాయింపు మరియు ధర-నిర్ణయ అధికారం

కేటాయించింది, ఐపిసిఎల్ కు సహజ వాయువు కేటాయింపు కోసం ఒక లేఖను జారీ చేసింది . ఐపిసిఎల్ కి సి –2 మరియు సి –3 భిన్నాల వెలికితీత కోసం హజీరా నుండి ఐపిసిఎల్ యొక్క గాంధార్ విభాగం (దహేజ్ వద్ద) కి 0.85 ఎం ఎం ఎస్ సి ఎం డి,(మిలియన్ మెట్రిక్ స్టాండర్డ్ కుబిక్ మీటర్ పెర్ డే) అర్ధ–సంపన్న (సిమి రిచ్) వాయువు ఈ క్రింది షరతులకు లోబడి కేటాయించబడింది:

“(ఐ) జిఎఐఎల్ తో వాయువు సరఫరా ఒప్పందంపై సంతకం చేయడం.

(ఐఐ) హజీరా నుండి గంధర్‌లోని ఐపిసిఎల్ విభాగమునకు అర్ధ–సంపన్న వాయువును (సెమి–రిచ్ గ్యాస్) రవాణా చేయడానికి మరియు పలుచని వాయువును తిరిగి హజీరాకు రవాణా చేయడానికి మెస్స ర్స్ ఐపిసిఎల్ ద్వారా వాయువు గొట్టముల మార్గము(పైప్‌లైన్) వేయబడుతుంది.

2. అవసరమైన వాయువు సరఫరా ఒప్పందాన్ని కుదుర్చుకోవాలని మీరు అభ్యర్థించారు. జిఎఐల్ ఈ లేఖ జారీ చేసిన 60 రోజులలోపు కేటాయింపు పైన విఫలమైతే కేటాయింపుకు బాధ్యత వహిస్తారు.” లేఖలో కాల వ్యవధి యొక్క ప్రాముఖ్యతను చూస్తూ , కక్షిదారులు సరఫరా ఒప్పందం యొక్క నిబంధనలకు చర్చలు ప్రారంభించాయి. ఐపిసిఎల్ సహజవాయువు సరఫరా కోసం 09.11.2001న జిఎఐఎల్ తో ఒప్పందం కుదుర్చుకుంది. ఐపిసిఎల్ సుమారు రూ. 4500 కోట్లు పెట్టుబడి పెట్టి గాంధార్‌లో ఉత్పత్తి ప్రదేశం (ప్లాంట్)ను ఏర్పాటు చేసి , ఇంకా, కేటాయింపు లేఖ యొక్క షరతును తీర్చడానికి , ఇది హజీరా మరియు గంధర్ మధ్య సుమారు రూ. 354 కోట్లు తో ఉత్పత్తి ప్రదేశం (ప్లాంట్)ను స్థాపించింది.

3. ఒప్పందం ప్రకారం, వాయువు సరఫరా యొక్క పద్ధతి ఏమిటంటే , జిఎఐఎల్ ఉత్పత్తిదారు నుండి సహజ వాయువును పొందింది, అంటే ఒఎంజిసి, బాంబే భారి సంస్థ (హై ప్రాజెక్ట్) నుండి హజీరా వద్ద అదే కొనుగోలు చేసింది. ఆ తరువాత ఐపిసిఎల్ ద్వారా వేయబడిన గొట్టముల మార్గము(పైప్‌లైన్)ల ద్వారా వాయువు హజీరా నుండి ఐపిసిఎల్ యొక్క గంధార్ ఉత్పత్తి ప్రదేశం (ప్లాంట్)కు రవాణా చేయబడింది. ఉపయోగించని వాయువు కూడా ఐపిసిఎల్ యొక్క గొట్టముల మార్గము(పైప్‌లైన్)లను ఉపయోగించి హజీరాకు తిరిగి పంపబడింది .

4. వాయువు ను తీసుకువెళ్లే విధానం యొక్క ప్రాముఖ్యతను ఈ దశలోనే మేము గుర్తు పెట్టుకోవడం (ఫ్లాగ్) చేయవచ్చు, ఎందుకంటే మన ముందున్న వివాదం ఈ నిర్దిష్ట అంశం చుట్టూ తిరుగుతుంది. ఒక వైపు , కేటాయింపు నిబంధనల ప్రకారం , ఐపిసిఎల్ దాని స్వంత గొట్టముల మార్గము(పైప్‌లైన్)లను వేయవలసి వచ్చింది (అవి అలా వేయబడ్డాయి) , మరియు ఆ గొట్టముల మార్గము(పైప్‌లైన్)లను మాత్రమే వాయువు తీసుకువెళ్లడానికి ఉపయోగించబడ్డాయి. మరోవైపు, ఒప్పందం పరంగా 'రవాణా ఖర్చుల నష్టం ' కోసం గెయిల్ ద్వారా భారము(చార్జ్)

విధించబడుతుంది. భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 226 ప్రకారం ఐపిసిఎల్ దాఖలు చేసిన రిట్ విచారణలో తీర్పు యొక్క అంశంగా ఉన్న కక్షిదారుల మధ్య ఒప్పందంలో ఐపిసిఎల్ విద్వాంసులైన ఒకే న్యాయమూర్తి ముందు తేది 19.09.2006 మరియు 11.04.2007 నాటి ఆదేశాల నిబంధనలు మరియు లేఖలు ప్రత్యక్ష (పేటెంట్) అప్పీల్లలో ద్విసభ్య ధర్మాశానంముందు తేది 17.06.2008 నాటి ఆదేశాలను విజయం సాధించింది.

5. కక్షిదారుల మధ్య ఒప్పందం తేది 09.11.2001న సంతకం చేయబడినప్పటికీ, ఒప్పందంలోని నిభందన 10.01 మరియు 4.04 కి సవాలు తేది 09.03.2006న మాత్రమే వేయబడిందని, అంటే ఐదు సంవత్సరాల తర్వాత మాత్రమే అని మేము గమనించవచ్చు. ఈ మధ్యకాలంలో, ఐపిసిఎల్ ప్రభుత్వ రంగ సంస్థగా నిలిచిపోయింది.

6. ఇతర పరిణామం ఏమిటంటే, మే 2016 లో రవాణా ఖర్చుల నష్టాన్ని విధించడాన్ని నిలిపివేయాలని జిఐఐఎల్ తీసుకున్న నిర్ణయం. ఈ విధంగా, పైన పేర్కొన్న నిబంధనల ప్రకారం సేకరించిన మొత్తం రూ. 134 కోట్లను ఒకే న్యాయమూర్తి రద్దు చేసిన దాన్ని, డివిజన్ బెంచ్ కొనసాగించింది.

7. ఒప్పంద సందర్భాన్ని అర్థం చేసుకోవడానికి, సంబంధిత రెండు నిబంధనలు క్రింద సంగ్రహించబడ్డాయి:

"4.04 కొనుగోలుదారు, ఆర్టికల్ 10 లో పేర్కొన్న వాయువు ధరతో పాటు, విక్రేతకు రూ. 4,16,700/- (రూ. నాలుగు లక్షల పదహారు వేల ఏడు వందలు) నిర్ణీతవ్యవధిలో పని మరియు సాధారణ నిర్వహణ కోసం అమ్మకందారు మానవశక్తిని వినియోగించిన కారణంగా పక్షం రోజుల సేవ రుసుములు కోసం, అలాగే వాటిపై వర్తించే పన్నులు / లెవీలు, వద్ద వాయువు యిచ్చుట (డెలివరీ)తో అనుసంధానించబడి ఉంటాయి. ముందుకు యిచ్చుట (ఆన్‌వార్డ్ డెలివరీ) మరియు తిరిగి యిచ్చు స్థలము (రిటర్న్ డెలివరీ పాయింట్) వద్ద కొనుగోలుదారు ద్వారా వాయువు వాపసు యివ్వడం జరిగింది. పైన పేర్కొన్న సేవల ఖర్చుల సాధనాలు, టాకిల్స్ మొదలైనవి మరియు విడిభాగాలు / వస్తువులు / పరికరాలు వంటి ఏవైనా పదార్ధాలు (మెటీరియల్) అవసరాలకు ప్రత్యేకమైనవి యంత్రం (టెర్మినల్)ను నడిపించగల స్థితిలో నిర్వహించండి. అటువంటి పదార్ధాలు అవసరం కారణంగా వినియోగదారులకు వాయువు సరఫరాలో ఏదైనా అంతరాయాలు కొనుగోలుదారు యొక్క హానికరం మరియు ఖర్చు ఉంటాయి. పైన పేర్కొన్న సేవా ఖర్చులు వార్షిక విశ్రాంతి ప్రాతిపదికన సంవత్సరానికి 3 (మూడు) శాతం పెంచబడతాయి, ఏప్రిల్ 1వతేదీ నుండి,

ఇక్కడ పైన పేర్కొన్న ఆర్టికల్ 2.01 క్రింద పేర్కొన్న వాయువు సరఫరా ప్రారంభమయ్యే తేదీ నిర్ణయించ బడిన తర్వాత పైన పేర్కొన్న వాటితో పాటు , ఆర్టికల్ 5.02 కింద అందించిన సూత్రం ప్రకారం వినియోగించబడిన వాయువు పరిమాణం / సంకోచం కోసం హజరియ – బిజైపుర్–జగదీష్ పుర్ వాయువు గొట్టాల మార్గముపద్ధతి లో ఎప్పటికప్పుడు వర్తించే విధంగా , కొనుగోలుదారు విక్రేత రవాణా ఖర్చులను కూడా చెల్లించాలి లేదా మీటరింగ్ స్టేషన్ నంబరు–ఐ వద్ద ముందుగా పంపె(ఆన్ వర్డ్) స్థలము వద్ద కొలవబడిన వాయువు పరిమాణంలో వ్యత్యాసం కోసం (ఇందులో ఆర్టికల్ 4.03 క్రింద పేర్కొన్న విధంగా దాటించిన(పాస్) వాయువు ప్రత్యేకంగా ఉద్దేశించిన మార్గము(బై పాస్) పరిమాణాన్ని సర్దుబాటు చేసిన తర్వాత) మరియు మీటరింగ్ స్టేషన్ నంబర్ – ఐఐ వద్ద తిరిగి వచ్చే స్థలము , ఏది ఎక్కువ అయితే అది. ఆర్టికల్ 11 ప్రకారం పెంచాల్సిన వాయువు సరఫరా కోసం ధరలపట్టిక తో పాటుగా కొనుగోలుదారు విక్రేతకు పై ఖర్చులను చెల్లించాలి. ఇకపై వర్తించే అన్ని పన్నులు / లెవీలతో పాటు ఒకవేళ ధరలపట్టిక సమర్పించిన 3 (మూడు) పనిదినాలలోపు కొనుగోలుదారు ఎగువ ఖర్చులను చెల్లించనట్లయితే , విక్రేత జమ (క్రెడిట్) లేఖకికి వ్యతిరేకంగా బ్యాంక్ కి దాని ధరలపట్టిక ను సమర్పించి , మొత్తాన్ని తీస్తాడు(డ్రాచేస్తాడు). కొనుగోలుదారుడు బ్యాంక్‌తో ఏర్పాట్లను చేస్తాడు , అటువంటి సందర్భంలో పూర్తి ఎల్ /సి మొత్తం స్వయంచాలకంగా పునరుద్ధరించబడుతుంది.

--- --- --- --- ---

ఆర్టికల్ 10 – వాయువు ధర

10.01 ప్రస్తుత ధర 1000 (ఒక వెయ్యి) ప్రామాణిక క్యూబిక్ మీటర్ల వాయువు తేది 1.10.1997 నుండి ప్రభుత్వ ధరల ఉత్తర్వు నంబరు ఎల్ –12015/3/94–జిపి ప్రకారం తేది 18.9.1997 (అనుభదం–ఐవి) ప్రకారం. వర్తిస్తుంది. వాయువు ధరను నిర్ణయించే హక్కును కలిగి ఉంటుంది, ఇది భారత ప్రభుత్వం యొక్క ఆదేశం, సూచన, ఆదేశాలు మొదలైన వాటి ప్రకారం, ఇది భారత ప్రభుత్వం యొక్క ప్రస్తుత సరళీకరణ విధానానికి అనుగుణంగా విక్రయించు మార్కెట్ కు సంబంధించినది కావచ్చు మరియు కొనుగోలుదారు తప్పక వాయువు యొక్క అటువంటి ధర అమ్మకందారునికి చెల్లించాలి. దానితో పాటు పైన, కొనుగోలుదారు, హజరియ– బిజైపుర్ –జగదీసష్ పుర్ వాయువు గొట్టాల దారిలో కాలానుగుణంగా వర్తించే విధంగా , ఉపయోగించిన వాయువు

పరిమాణం/సంకోచం కోసం విక్రేతకు రవాణా ఖర్చులను కూడా చెల్లించాలి. ఇంకా అందించబడినట్లయితే, వాయువు యొక్క ధర శాశ్వితచెల్లింపు (రాయల్టీ) , పన్నులు, సుంకాలు, సేవ/రవాణా ఖర్చులు మరియు ప్రస్తుతం వర్తించే లేదా భవిష్యత్తులో విధించబడే అన్ని ఇతర చట్టబద్ధమైన లెవీలకు మినహాయించబడింది. మున్సిపాలిటీ యొక్క కేంద్ర లేదా రాష్ట్ర ప్రభుత్వం లేదా ఏదైనా ఇతర స్థానిక సంస్థ లేదా సంస్థలు ఒఎన్ జిఎల్ /ఇతర ఉత్పత్తిదారు(ల) నుండి అమ్మకందారు ద్వారా లేదా విక్రేత నుండి కొనుగోలుదారుకు విక్రయించినప్పుడు లేదా ప్రక్రియ చేసిన తర్వాత మిగిలిన వాయువు మొత్తాన్ని తిరిగి చెల్లించినప్పుడు కొనుగోలుదారు నుండి విక్రేతకు మరియు వీటిని కొనుగోలుదారు పైన పేర్కొన్న ధర కంటే ఎక్కువగా భరించాలి."

(ప్రాముఖ్యత అందించబదినది)

8. ఐపిసిఎల్ ప్రధానంగా , తేది 30.01.1987, 31.12.1991, 18.09.1997, 30.09.1997, నాటి ప్రభుత్వ ధరల ఉత్తర్వు ద్వార సహజ వాయువు ధర నిర్ణయించినందున , పైన పేర్కొన్న నిబంధనలు లకు విరుద్ధంగా ఉన్నాయని వాటిని సవాలు చేసింది. ఇంకా, ఎమ్ ఒపిఎన్ జి ద్వారా కేటాయింపు లేఖలో ఐపిసిఎల్ యొక్క కర్మగారం కు వాయువు రవాణా ఒఎన్ జిసి మీటరింగ్ స్టేషన్ నుండి ఐపిసిఎల్ యొక్క స్వంత వాయువు గొట్టముల మార్గము(పైప్‌లైన్)ల ద్వారా జరగాలని తప్పనిసరి చేసింది. అందువల్ల, గెయిల్ ద్వారా 'రవాణా ఖర్చుల నష్టం' తిరిగిస్వాదీన పరుచుకొనుట ఏకపక్షం మరియు అన్యాయం అని పేర్కొన్నారు. నిర్దిష్ట ఒప్పందం యొక్క ఆదేశం మరియు కేటాయింపు లేఖ కారణంగా గెయిల్ యొక్క వాయువు గొట్టముల మార్గము(పైప్‌లైన్)ల రవాణా ద్వారా చేసే అవకాశం ఐపిఎల్ కి లేదు. ఐపిసిఎల్ అసమాన బేరసారాల శక్తి కారణంగా పైన పేర్కొన్న నిబంధనలను సవాలు చేసింది . ఒప్పందం లోకి ప్రవేశించే సమయంలో వాయువు సరఫరా విషయంలో గెయిల్ గుత్తాధిపత్య స్థానాన్ని ఆక్రమించిందని వాదించారు. అదనంగా , ఐపిసిఎల్ ఒప్పందంలోకి ప్రవేశించడానికి పరిమిత కాల వ్యవధిని కలిగి ఉంది, ప్రత్యేకించి వాయువు బాణసంచా కర్మగారం ఏర్పాటులో భారీ పెట్టుబడి పెట్టబడింది. పర్యవసానంగా, ఐపిసిఎల్ వారు చెల్లించిన 'రవాణా ఖర్చుల నష్టం ' వాపసును క్లెయిమ్ చేసింది. ఏక సభ్య ధర్మాసనం ఈ నిబంధనలను 19.09.2006 నాటి ఉత్తర్వుప్రకారం ధరల ఉత్తర్వులకు విరుద్ధమని , తద్వారా అన్యాయం మరియు స్పృహలేనిదిగా రద్దు చేశారు.

9. జిఎఐఎల్, చెప్పిన తీర్పుతో బాధపడుతూ , లెటర్స్ పేటెంట్ అప్పీలు కు ప్రాధాన్యతనిచ్చింది. ఈ లోగా, ఐపిసిఎల్ కూడా స్పష్టీకరణ/సవరణ కోసం దరఖాస్తును ఇష్టపడింది , రవాణా ఖర్చుల నష్టాన్ని వాపసు చేయడానికి గెయిల్‌కు ఆదేశాలను కోరుతూ, అనుభవంతులైన ఏక సభ్య ధర్మాసనం స్పష్టంగా అలాంటి నిర్దేశాన్ని ఆమోదించలేదు. ఐపిసిఎల్ దరఖాస్తు తేది 11.04.2007 నాటి ఆదేశం ద్వారా

అనుమతించబడింది, ఐపిసిఎల్ యొక్క దావాను సమర్థిస్తున్నప్పుడు , అనుకోకుండా తిరిగి చెల్లించె (రిఫండ్) అదేశాన్ని ప్రత్యేకంగా ఆమోదించలేదు. ఈ రెండో ఉత్తర్వు కూడా గెయిల్ ద్వారా డివిజన్ బెంచ్ ముందు దాడికి వచ్చింది.

10. డివిజన్ బెంచ్, ఒకే న్యాయమూర్తి యొక్క పరిశీలనలను తేది 17.06.2008 నాటి ఉత్తర్వు ద్వారా ధృవీకరించింది, తద్వారా గెయిల్ ప్రస్తుత అప్పీల్‌కు దారితీసింది.

జిఎఐఎల్ యొక్క అభ్యర్థన:

11. ప్రారంభంలో, గెయిల్ తరపున హాజరైన లెర్న్డ్ సొలిసిటర్ జనరల్ , మిస్టర్ తుషార్ మెహతా , ఐపిసిఎల్ దాఖలు చేసిన రిట్ యొక్క నిర్వహణ సామర్థ్యాన్ని వ్యతిరేకించారు. ప్రభుత్వ సంస్థల వ్యాపార కార్యాలయం లోని శాశ్విత మధ్యవర్తుల యంత్రాంగం ముందు , మధ్యవర్తిత్వం కోసం కక్షిదారులు ఒప్పందంలోని నిభందన 13.1 ప్రకారం ముందే అందించాయని ఆయన వాదించారు. ఇంకా, ఈ విషయం పూర్తిగా ఒప్పంద స్వభావంతో కూడుకున్నదని , ఒప్పంద నిబంధనల అమలు మరియు చెల్లుబాటుతో ముడిపడి ఉందని మరియు ప్రాథమిక హక్కుల ఉల్లంఘన కోసం ఎటువంటి దావా నమోదు చేయబడలేదు. ***జోషి టెక్నాలజీస్ ఇంటర్నేషనల్ ఇంక్. వర్సెస్ యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా మరియు ఇతరులు*** *(2015)7 ఎస్ ఎస్ సి 728* లో విశదీకరించబడినట్లుగా, రిట్ అధికార పరిధిని అమ చేయబడినందున, పరిమితి యొక్క చట్టాన్ని దాటవేసే ప్రయత్నంగా ఆరోపించబడింది. ఏదైనా సందర్భంలో , రిట్ ధరకాస్తు కూడా పరిమితి చేయడానికి ప్రజా చట్టం మూలకం (పబ్లిక్ లా ఎలిమెంట్) యొక్క ఉనికి ఒక ముఖ్యమైన అంశం ఐపిసిఎల్ యొక్క ప్రయత్నం ద్వారా, అటువంటి రిట్ అధికార పరిధిని అమలు చేయడం ద్వారా , 09.11.2001 లో ఒప్పందంపై సంతకంద్వారా నిరోధించబడింది, తేది 09.03.2006 న దాఖలు చేయబడింది , అంటే ఐదేళ్ల వ్యవధి తర్వాత. ఈ దావా పై ఆధారపడినారు ***లిప్టన్ ఇండియా లిమిటెడ్ మరియు ఓర్స్‌పై*** వర్సెస్ ***యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా మరియు ఇతరులు*** ***((1994) 6 SCC 524.),*** రవాణా ఖర్చులు విధించడం గురించి కక్షిదారుల మధ్య సమచార ఒప్పందంపై సంతకం చేసిన తర్వాత పరిమితి వ్యవధిని పొడిగించలేదు అని వాదించారు.

12. ధరకాస్తు నిర్వహించదగినదే అయినా , నిభందనలు చెల్లుబాటయ్యేది కాదనిఉన్నత న్యాయస్తానంపెర్కొన్నది అని ఆయన పేర్కొన్నారు. రెండు సంస్థల మధ్య బేరసారాల విషయంలో ఎలాంటి విభేదాలు లేవని , అక్కడ ఒకటి మరింత శక్తివంతంగా ఉంటుందని సూచించారు. రెండు సంస్థలు సంబంధిత సమయంలో ప్రభుత్వ రంగ సంస్థలు ఒప్పందం జాగ్రత్తగా చర్చలు జరపబడిందని మరియు కక్షిదారుల మధ్య పరస్పర ఏకాభిప్రాయాన్ని ప్రతిబింబించేదిగా పేర్కొనబడింది, ఇది ఒప్పందానికి ముందు దశలలోని పరస్పర సమాచారముల (ఇంటర్ సె

కమ్యునికేషన్) నుండి స్పష్టంగా కనిపిస్తుంది. అందువల్ల, నిబంధనలను ఏకపక్షంగా లేదా అన్యాయంగాపరిగణించలేము. ఐపిసిఎల్లుమరియు ఉన్నత న్యాయస్థానం ఈ దావా పై ఆధారపడటం జరిగింది ***సెంట్రల్ ఇన్‌ల్యాండ్ వాటర్ ట్రాన్స్‌పోర్ట్ కార్పొరేషన్ లిమిటెడ్ వర్సెస్ బ్రోజోనాథ్ గంగూలీ*** (*(1986) 3 SCC 156.*) యజమాని మరియు ఉద్యోగి మధ్య సేవా ఒప్పందానికి వర్తించే సూత్రం ప్రకారం వాణిజ్య ఒప్పందానికి దిగుమతి చేయబడదు మరియు అది కూడా రెండు ప్రభుత్వ రంగాల మధ్య తప్పుగా ఉంది. సంస్థలు ప్రత్యామ్నాయ అభ్యర్థన ఏమిటంటే , ఆరోపించిన తీర్పులను కొనసాగించాల్సిన అవసరం ఉన్నప్పటికీ , పరిమితి కాలానికి మించి వాపసు మొత్తం మంజూరు చేయబడదు, అంటే ఒప్పందంపై సంతకం చేసిన మూడు సంవత్సరాల తర్వాత.

---

13. రవాణా ఖర్చుల నష్టానికి సంబంధించిన ప్రాథమిక రక్షణ మరియు సమర్థన ఏమిటంటే , గెయిల్ తన స్వంత మౌలిక సదుపాయాలను, అంటే హెచ్ బి జె పైప్‌లైన్ (హజీరా – బీజైపూర్ – జగదీష్పూర్ వాయువు గొట్టముల దారి) నిర్మించడంలో భారీ పెట్టుబడి పెట్టింది. జిఎఐఎల్ వినియోగదారులకు వాయువు సరఫరా చేయడానికి పరిమిత సంఖ్యలో అవకాశాలను కలిగి ఉంది మరియు తద్వారా, దాని చట్టబద్ధమైన నిర్వహణ ఖర్చులను తిరిగి పొందడానికి రవాణా ఖర్చులను విధించడానికి సమానమైన పరిమిత సంఖ్యలో అవకాశాలు ఉన్నాయి. కెటాయింపు లో అటువంటి రవాణా ఖర్చులను విధించడం ముందే ఊహించబడింది.

14. చివరగా, తేది 19.09.2006 నాటి తీర్పును ప్రకటించడం ద్వారా అనుభవంతులైన ఏక సభ్య ధర్మాసనం ఉద్యోగ విరమణ (ఫంక్టస్ అఫీషియో) అయ్యారని నొక్కి చెప్పబడింది. అందువల్ల, స్పష్టీకరణ/సవరణ ధరఖాస్తు ద్వారా వాపసును నిర్దేశించే ప్రశ్నే లేదు. ఐపిసిఎల్ వారు వారి స్వంత వినియోగదారలక చెల్లించిన 'రవాణా ఖర్చుల నష్టం 'ని బదిలీ చేసినందున , అటువంటి వాపసు అన్యాయమైన ఎన్రిచ్మెంట్ (సుసంపన్నత) ప్రశ్నలను లేవనెత్తింది. అన్యాయమైన సమృద్ధిని ఏర్పరచడం గురించి , సొలిసిటర్ జనరల్ ***రామేశ్వర్ మరియు ఇతరులు వర్సెస్ హర్యానా రాష్ట్రం మరియు ఇతరులు*** (2018 6 ఎస్ సిసి 215.) ను సూచించాలని కోరింది.

ఐ పి సిఎల్ యొక్క (రక్షణ) డిఫెన్స్:

15. డాక్టర్ ఎ ఎం సింఘ్వీ, సీనియర్ న్యాయవాది, వాజ్యంకు సంబందించిన నిషేదించబడిన ఉత్తర్వు మరియు రిట్ విచారణయొక్క నిర్వహణ సామర్థ్యం సమర్థించడానికి ప్రయత్నించారు. వ్యక్తిగత ఒప్పందం రవాణా ఖర్చులు హజీరా – బీజైపూర్ – జగదీష్పూర్ గొట్టముల మార్గము(పైప్‌లైన్)ని ఉపయోగిస్తున్న వినియోగదారులతో సమానంగా ఐపిసిఎల్ పరిగణించ బడుతున్నందున, ఐపిసిఎల్ స్వంత వాయువు గొట్టముల మార్గము(పైప్‌లైన్) ద్వారా వాయువును రవాణా చేస్తున్నందున వివక్షత ప్రభావం చూపుతుందని ఆరోపించారు . ఆర్టికల్ 14 యొక్క ఉత్తర్వు ని ఉల్లంఘించే ఏకపక్ష రాష్ట్ర

చర్య యొక్క ప్రశ్నలు ఉన్నందున రిట్ అధికార పరిధి తగిన పరిష్కారమని విజ్ఞప్తి చేయబడింది. ఇది కక్షిదరుల మధ్య ఒప్పందం నుండి కూడా సమస్య తలెత్తిన వాస్తవం. *ఎబిఎల్ ఇంటర్నేషనల్ లిమిటెడ్ మరియు ఇమ్మెకరు వర్సె సె ఎగుమతి క్రెడిట్ గ్యారెంటీ కార్పొరేషన్ ఆఫ్ ఇండియా మరియు ఇతరులు* (*(2004) 3 SCC 553.*) దావాలో ప్రత్యామ్నాయ పరిష్కారం , అంటే మధ్యవర్తిత్వ నిభందన లేదా సివిల్ దావా ద్వారా అందుబాటులో ఉన్నప్పటికీఉన్నత న్యాయస్తానంతన రిట్ అధికార పరిధిని ఈ పరిస్థితులలో ఉపయోగించుకుంది. అటువంటి రిట్ పిటిషన్ విజయవంతమైన చోట పర్యవసానంగా ద్రవ్య ఉపశమనం మంజూరు చేయబడుతుందని చూపించడానికి ***ఎబిఎల్ ఇంటర్నేషనల్***(*(పైన పేర్కొన్న*). దావా పై కూడా ఆధారపడింది. ఒప్పంద నిబంధనను కొట్టివేయడానికి సంబంధించి, ***బ్రోజోనాథ్ గంగూలీ*** (*పైన పేర్కొన్న*). కేసు యొక్క పరిధి విస్తరించబడిందని మరియు సేవా వివాదాలకు మాత్రమే పరిమితం చేయబడిందని డాక్టర్ సింఘ్వి చాలా బాధపడ్డారు. **కల్పజ్ ధరంషి మరియు మరొకరు వర్సెస్ కోటక్ ఇన్వెస్ట్‌మెంట్ అడ్వైజర్స్ లిమిటెడ్. మరియు మరొకరు***(2021) 10 SCC 401*.లో ఈ న్యాయస్థానం ఒప్పందంలో అన్యాయమైన లేదా అసమంజసమైన నిబంధన ఉన్నందున వాణిజ్య వివాదంలో ఒప్పంద కక్షిదారుల బేరసారాల సామర్థ్యాన్ని పరిగణించారు.

చర్చ:

17. మేము పార్టీల తరపు న్యాయవాది యొక్క వాదనలు మరియుప్రతివాదనలను పరిగణనలోకి తీసుకున్నాము మరియు అనుమతి మంజూరు చేయబడినప్పటికీ , భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 136 ప్రకారం ఈ న్యాయస్థానం అధికార పరిధిని వినియోగించుకోవడానికి ప్రస్తుత దావా సరైనదేనా అని కూడా పరిశీలించాము.

18. మా దృష్టిలో , వివాదం క్రింది పారామితులు ఉంది. మొదటిది, ఒప్పందంలోని నిభందనలు 4.04 మరియు 10.01ని సవాలు చేస్తూ ఐపిసిఎల్ దాఖలు చేసిన రిట్ ధరకాస్తు నిర్వహించదగినదా. రెండవది, అసమాన బేరసారాల శక్తి మరియు ఏకపక్షం/అన్యాయం కారణంగా ఉన్నత న్యాయస్తానం పైన పేర్కొన్న నిభందనలు చెల్లుబాటు చేయకపోవచ్చా లేదా అనేది అటువంటి ధరకాస్తును నిర్వహించదగినదిగా భావించడం. మూడవది, తేది 19.09.2006 నాటి ఆదేశాలను ఆమోదించబడిన తర్వాత వాపసు రూపంలో ద్రవ్య ఉపశమనం మంజూరు చేయబడిందా. 19. వివాదం వాణిజ్య ఒప్పందం నుండి వచ్చినప్పటికీ , నిబంధనలను సవాలు చేసే రిట్ ధరకాస్తు నిర్వహించదగినదని మేము కనుగొన్నాము. రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 12 ప్రకారం 'రాష్ట్రం' నిర్వచనం ప్రకారం గెయిల్ ఒక ప్రభుత్వ రంగ సంస్థ అని వివాదాస్పదంగా లేదు . ఒప్పందం కుదుర్చుకునే సమయంలో , దేశంలో సహజ వాయువు సరఫరాకు సంబంధించి గెయిల్ గుత్తాధిపత్యాన్ని కలిగి ఉంది. ఐపిసి ఎల్ తగిన మౌలిక సదుపాయాలను ఏర్పాటు చేయడంలో

గణనీయమైన వ్యయాన్ని వెచ్చించినందున, జిఎఐఎల్తో ఒప్పందం కుదుర్చుకోవడం తప్ప వేరే మార్గం లేదు. అందువల్ల, కక్షిదారులు మధ్య లావాదేవీలలో స్పష్టమైన ప్రజా అంశం ప్రమేయం ఉంది. ఇంకా, రాష్ట్రం, దాని ఒప్పంద వ్యవహారాలలో కూడా , కొంతవరకు న్యాయంగా వ్యవహరించడంలో విఫలమైనప్పుడు లేదా ఏదైనా వివక్షను పాటించినప్పుడు రిట్ అధికార పరిధిని ఉపయోగించుకోవచ్చు. ***ఎబిఎల్ ఎం టర్ ఒరైజెన్*** *(పైనపేర్కొన్న)* మరియు ***జోషి టెక్నాలజీస్*** *(పైనపేర్కొన్న)* దావా లో ఈ న్యాయస్థానం నిర్ణయం ద్వారా మేము మా దృష్టిలో దృఢంగా ఉన్నాము. ప్రస్తుత సందర్భంలో , 'రవాణా ఖర్చుల నష్టాన్ని ' విధించడంలో గెయిల్ చర్య ఐపిసిఎల్ పరంగా వివక్షపూరితమైనది. కేటాయింపు లేఖ పరంగా దాని స్వంత గొట్టముల మార్గము(పైప్‌లైన్)ని నిర్మించాలని ఆదేశించబడింది మరియు జిఎఐఎల్ యొక్క హెచ్ బి జె గొట్టముల మార్గము(పైప్‌లైన్)ను అస్సలు ఉపయోగించడంలేదు. అందువల్ల, కేవలం ప్రత్యామ్నాయ పరిష్కారం అందుబాటులో ఉన్నందున, రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 226 ప్రకారం న్యాయస్థానం అధికార పరిధిని ఉపయోగించకుండా నిలిపివేయాలని మరియు కక్షిదారులను సివిల్ పరిష్కారం బహిష్కరించాలని చెప్పలేము. 20. ఇప్పుడు, 'రవాణా ఖర్చుల నష్టం ' విధించబడిన నిబంధనల యొక్క చెల్లుబాటుకు మేము వచ్చాము. మా దృష్టిలో , ఇది ఆర్టికల్ 9) ని ఉల్లంఘించే ఏకపక్ష చర్య కాకుండా , చాలా న్యాయంకానిది మరియు అన్యాయం . భారత రాజ్యాంగంలోని 14 ప్రకారం ఐపిసి ఎల్ ని స్వంత గొట్టముల మార్గము(పైప్‌లైన్)ని వేయాలని ఆదేశించినప్పుడు మరియు హజీరా – బీజైపూర్ – జగదీష్‌పూర్ గొట్టముల మార్గముపైప్‌లైన్ ద్వారా వాయువును రవాణా చేయకూడదని ఆదేశించినప్పుడు రవాణా ఖర్చుల నష్టానికి భరం వేయబడుతుంది. ఈ చర్య ఆర్టికల్ 14 లో పొందుపరచబడిన వివక్ష రహిత సూత్రాన్ని కూడా ఉల్లంఘిస్తుంది, ఐపిసి ఎల్ దాని స్వంత గొట్టముల మార్గము(పైప్‌లైన్)ని ఉపయోగిస్తోంది, జిఎఐఎల్ నిర్దేశించిన హజీరా – బీజైపూర్ – జగదీష్‌పూర్ గొట్టముల మార్గము(పైప్‌లైన్)ల ద్వారా వాయువు రవాణా చేస్తున్న ఇతర వాణిజ్య సంస్థలతో సమానంగా పరిగణించబడుతుంది. సంబంధిత అధికారం ద్వారా ధరల ఆదేశాలు , అంటే ఎంఒపిఎన్జి సహజ వాయువుకు స్థిరమైన ధరను నిర్దేశించినప్పుడు ఇది మరింత ఎక్కువగా ఉంటుంది.

21. ఒక ప్రాథమిక సూత్రం ప్రకారం , హజీరా – బీజైపూర్ – జగదీష్‌పూర్ గొట్టముల మార్గము(పైప్‌లైన్)ని ఏర్పాటు చేసిన తర్వాత , ఒప్పందంలో దాని ధరలో నిర్మాణానికి హక్కు ఉంటుంది. అయితే, సమస్య కేవలం అది కాదు ఎంఒపిఎన్జి ద్వారా చేసిన కేటాయింపులకు అన్యాయం . భారత రాజ్యాంగంలోని 14 ప్రకారం ఐపిసి ఎల్ ని స్వంత గొట్టముల మార్గము(పైప్‌లైన్)ని వేయాలని ఆదేశించినప్పుడు మరియు హజీరా అనుగుణంగా రెండు ప్రభుత్వ రంగ సంస్థలు ఒప్పందం కుదుర్చుకున్నదృష్టాంతం లో మేము ఎదుర్కొంటున్నాము ఐపిసిఎల్ కోసం సమయ పరిమితి కూడా ఉంది. గాంధార్ సంస్థ (ప్లాంట్) నిర్మాణంలో భారీ వ్యయం చేసిన తర్వాత , ఐపిసిఎల్ ఒప్పందంలోకి ప్రవేశించడం కంటే చాలా తక్కువ ఎంపికను కలిగి ఉంది. చాలా ముఖ్యమైన విషయం ఏమిటంటే

ఐపిసిఎల్ ప్రధాన అధికారం ద్వారా అందించబడిన కేటాయింపు నిబంధనలను అనుసరించవలసి ఉంటుంది, అనగా ఎంఒపిఎన్జి. అందువలన, ఐపిసిఎల్ ద్వారా విజ్ఞప్తి, వారు "హాబ్సన్ ఎంపిక"ని ఎదుర్కొన్నారు, అక్కడ వారు ఒప్పందాన్ని వదులుకోవాలి లేదా రవాణా ఖర్చులు విధించే నిబంధనలను అంగీకరించాలి. పై అంశాల దృష్ట్యా , ఒప్పందంపై సంతకం చేసే సమయంలో గెయిల్ అసమాన బేరసారాల శక్తిని వినియోగించుకుందని చెప్పవచ్చు.

22. వాస్తవానికి, అటువంటి నిబంధనను అందించే ఒప్పంద ప్రక్రియ ప్రతి వాణిజ్య మరియు ఇంగితజ్ఞానానికి విరుద్ధంగా నడుస్తుంది మరియు స్పష్టంగా ఏకపక్షంగా ఉంటుంది , ఎందుకంటే ఐపిసిఎల్ ఏ సాధారణ నిబంధనల ప్రకారం కానీ నిర్దిష్ట ప్రయోజనం కోసం వసూలు చేయబడదు. ఉన్నత అధికారి దృష్టిలో ఈ ప్రయోజనం ఒప్పందంలో ఉండదు, అంటే **యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా**, దీనికి విరుద్ధంగా అందిస్తుంది.

---

23. ఎఐఎల్, హాజీరా – బీజైపూర్ – జగదీష్‌పూర్ గొట్టముల మార్గము(పైప్‌లైన్)ను నిర్మించడంలో భారీ పెట్టుబడి పెట్టి ఉండవచ్చు , కానీ అదే సమయంలో ఐపిసిఎల్ కూడా దాని స్వంత గొట్టముల మార్గము(పైప్‌లైన్)లను నిర్మించడంలో భారీ పెట్టుబడి పెట్టింది. ఇది ఎంపిక కాదు, ఎంఒపిఎన్జి జారీ చేసిన కేటాయింపు లేఖ యొక్క ఆదేశం. అందువల్ల, ఒకవైపు ఐపిసిఎల్ ని స్వంత గొట్టముల మార్గము(పైప్‌లైన్)లను వేయాలి మరియు హాజీరా – బీజైపూర్ – జగదీష్‌పూర్ గొట్టముల మార్గము(పైప్‌లైన్)ని ఉపయోగించకుండానే దాని ద్వారా రవాణా నష్టానికి ఏకకాలంలో చెల్లించాలి అని అంగీకరించడం మాకు కష్టం. సాధారణంగా వినియోగదారుల కోసం జిఎఐఎల్ హాజీరా – బీజైపూర్ – జగదీష్‌పూర్ గొట్టముల మార్గము(పైప్‌లైన్)ని ఏర్పాటు చేసినందున ఖర్చులు విధించ బడతాయనే జిఎఐఎల్ యొక్క వాదనను మేము అంగీకరించము.

24. ఇంకా, 11.04.2007 తేదీ నాటి తిరిగిచెల్లించు ఆదేశం కోసం నిబంధనలు రద్దు చేసిన పర్యవసానంగా ఉద్భవించిందని మేము గమనించవచ్చు. ఇది శాస్విత ముగింపు స్వభావంలో ఉంది మరియు అందువల్ల, మేము దానితో జోక్యం చేసుకోవడానికి ఎటువంటి కారణం కనుగొనలేదు.

25. అయితే, మేము ఇప్పుడు మొత్తం మొత్తాన్ని వాపసు చేయాలా వద్దా అనే దానిపై దృష్టి పెడతాము. నేర్చుకున్న సొలిసిటర్ జనరల్ యొక్క ప్రత్యామ్నాయ వాదన ఏమిటంటే , ఏ సందర్భంలోనైనా, వాపసు మంజూరు చేయడంలో పరిమితి వ్యవధిని విస్తరించడం సాధ్యం కాదు. గొట్టముల మార్గము (పైప్‌లైన్) ద్వారా వాయువును రవాణా చేయకూడదని ఆదేశించినప్పుడు రవాణా ఖర్చుల నష్టానికి భారం వేయబడుతుంది. ఈ చర్య ఆర్టికల్ 14 లో పొందుపరచబడిన వివక్ష రహిత సూత్రాన్ని కూడా ఉల్లంఘిస్తుంది. అందువల్ల, నిభందనల రద్దును సమర్థిస్తూ , ఐపిఎల్ న్యాయస్థానాన్ని ఆశ్రయించడంలో జాప్యం చేసినందున , ఐపిసిఎల్ ఖాతాలో రిట్ ధరఖాస్తు దాఖలు

చేసిన తేదీకి ముందు మూడు సంవత్సరాల కాలానికి వాపసును పరిమితం చేయాలని మేము అభిప్రాయపడుతున్నాము. పైన పేర్కొన్న ***లిప్టన్ ఇండియా లిమిటెడ్ మరియు ఇతరులు*** *(పైనపేర్కొన్న)* దావా తీర్పు నుండి ఇక్కడ మేము బలాన్ని పొందుతాము , ఇది వివక్షత యొక్క అభ్యర్థన కారణంగా రిట్ ధరఖాస్తును స్వీకరించిందని గమనించాము, అయితే దావాలో అభ్యర్థన చేసే దానికే ఉపశమనం పరిమితం చేయబడింది.

ముగింపు:

---

26. మేము ఈ విధంగా అప్పీల్(ల)ను రిట్ ధరకాస్తు యొక్క నిర్వహణకు సంబంధించిన అంశం మరియు ఐపిసిఎల్ విషయంలో రవాణా ఖర్చులు నష్టానికి సంబంధించిన నిబంధనలను రద్దు చేస్తాము. అయితే, రిట్ ధరకాస్తును దాఖలు చేసిన తేదీ నుండి , అంటే 09.03.2006 నుండి వాపసుకు సంబంధించి మూడు సంవత్సరాల కాలానికి ఉపశమనాన్ని పరిమితం చేయడం సరైనదని మేము భావిస్తున్నాము.

27. ఈ రోజు నుండి రెండు నెలల వ్యవధిలోపు ఈ వాపసు చెల్లించాలని కూడా మేము భావిస్తున్నాము, లేని పక్షంలో అది చెల్లించాల్సిన తేదీ నుండి సంవత్సరానికి 8 శాతం వడ్డీని కలిగి ఉంటుంది. నిర్ణీత గడువులోపు తిరిగి చెల్లింపు జరిగితే, చెల్లించాల్సిన మొత్తంపై వడ్డీని విధించేందుకు మేము ఇష్టపడము.

28. కక్షిదారులు వారి స్వంత ఖర్చులను భరించడానికి వదిలిపెట్టి పైన పేర్కొన్న నిబంధనలలో అప్పీళ్లు అనుమతించబడ్డాయి.

న్యాయమూర్తి.

[సంజయ్ కిషన్ కౌల్].

న్యాయమూర్తి.

[అభయ్ ఎస్. ఓకా]

న్యూఢిల్లీ.

ఫిబ్రవరి 08, 2023.